

4. Invandrade och valdeltagande

Richard Öhrvall

Den representativa demokratin främsta kännetecknen är att medborgarna genom fria och regelbundna val får avgöra vilka som skall styra över dem. På valdagen utses folkets representanter för den kommande mandatperioden. Att rösta i allmänna val kan därför ses som den mest grundläggande formen av politiskt deltagande, och nivån på valdeltagandet betraktas ofta som en indikator på demokratin tillstånd. Vid en internationell jämförelse av genomsnittligt valdeltagande under efterkrigstiden framstår det svenska valdeltagandet som förhållandevis högt (IDEA 2002). Även när senast genomförda parlamentsval i olika länder jämförs framstår de dryga 80 procent som röstade vid riksdagsvalet 2002 som en hög andel. Samtidigt bör det noteras att valet 2002 innebar en fortsättning på den nedgående trend som det svenska valdeltagandet sedan en tid befunnit sig i. Dessutom är valdeltagandet inte jämnt fördelat över olika samhällsgrupper, och i många grupper i det svenska samhället är valdeltagandet en bra bit under 80 procent (SCB 2003).

Till de grupper som röstar i jämförelsevis låg grad hör de invandrade. Antalet invandrade personer har ökat kraftigt under efterkrigstiden och de utgör numera en betydande del av den svenska befolkningen. Hur det politiska deltagandet ser ut i den gruppen har visserligen fått större uppmärksamhet på senare tid, men det finns fortfarande behov av ytterligare forskning. En av de mer utförliga studierna på området har genomförts av statsvetarna Per Adman och Per Strömblad vid Uppsala universitet (Adman & Strömblad 2000). I studien undersöker de bland annat de invandrades valdeltagande vid 1998 års val till kommunfullmäktige. De konstaterar att invandrade personer röstar i lägre grad än inrikes födda. När de går vidare och i statistiska modeller kontrollerar för olika bakgrundsvariabler finner de dock att sambandet mellan invandrarskap och röstning försvagas markant då de tar hänsyn till betydelsen av svenskt medborgarskap. Med hjälp av liknande statistiska modeller har Sven Oskarsson studerat valdeltagandet vid kommunfullmäktigevalen 2002 (Oskarsson 2003). Även i den studien konstateras ett lägre valdeltagande bland invandrade, men den skillna-

den försvinner helt vid kontroll för huruvida personerna som studeras är svenska medborgare.

Tolkningen av skillnaden i valdeltagande mellan invandrade och infödda förändras radikalt om den i huvudsak eller uteslutande beror på att utländska medborgare röstar i lägre grad. Det finns dock skäl att gräva djupare i frågan. Trots att de nämnda studierna bygger på gediget utförda undersökningar med urval om cirka 3 000 personer, vilket när det gäller samhällsvetenskaplig forskning måste betraktas som stora urval, är antalet invandrade personer bland de svarande färre än 150 i båda undersökningarna (Adman & Strömblad 2000:11; Oskarsson 2003:52). När dessa invandrade i sin tur delas upp i svenska och utländska medborgare blir antalet personer i de olika grupperna än färre. Med så få invandrade bland de svarande blir slutsatserna avseende den gruppen av naturliga skäl osäkra. Med ett mer omfattande material är det möjligt att resultaten skulle se annorlunda ut. Förutom urvalens storlek är det även värt att reflektera över de problem som bortfall av undersökningspersoner medför. Bortfallens inverkan på undersökningens kvalitet beror dels på andelen svarande, dels på hur de svarande skiljer sig från dem som inte vill medverka i undersökningen. Ofta är kunskapen om dem som inte medverkar mycket begränsad, men när det gäller valdeltagande är det väl känt att personer som inte deltar i undersökningar röstar i betydligt mindre utsträckning än personer som deltar (se exempelvis Holmberg & Oskarsson 2004:kapitel 1). Därmed finns det en påtaglig risk för att bortfall vid studier av valdeltagande kan leda till att samband mellan variabler missbedöms och att felaktiga slutsatser dras. Den risken gäller i högsta grad Oskarssons studie eftersom hans analyser baseras på en urvalsundersökning med ett bortfall som överstiger 40 procent (Oskarsson 2003:7).

Det här kapitlet syftar till att, med anledning av ovanstående, undersöka invandrades valdeltagande med hjälp av ett större datamaterial. Av speciellt intresse är att studera om skillnaderna i valdeltagande mellan invandrade och infödda kvarstår då hänsyn tas till om personerna är svenska medborgare eller inte. För att göra sådana analyser kommer framför allt olika statistiska modeller att användas. Kapitlet syftar även till att gå ett steg vidare och undersöka valdeltagandet bland de invandrades barn. Om de i likhet med sina föräldrar röstar i lägre grad är det politiska deltagandet i Sverige än mindre jämlikt. Med tanke på att det finns ganska få studier av invandrades valdeltagande är det inte förvånande att invandrades barn har fått än mindre uppmärksamhet i det avseendet. Det finns dock några undersökningar där frågan tagits upp. Adman och Strömblad kommer i sin studie fram till att barn till invandrade röstar i samma utsträckning som övriga inrikes födda (Adman & Strömblad 2000:29–31). Det finns även när det gäller detta anledning att se om liknande resultat nås då ett större material utnyttjas.

Det material som kommer att ligga till grund för det här kapitlets analyser kommer från Statistiska centralbyråns valdeltagandeundersökning i samband med 2002 års val till kommunfullmäktige. Det är ett mycket stort material som

tidigare inte använts för analys med hjälp av statistiska modeller. Genom utnyttjande av statistik från register ges dessutom möjlighet att studera statistiska modeller utan något bortfall. De frågeställningar som här berörs bör sättas in i ett sammanhang. Därför kommer en del av kapitlet att ägnas åt en historisk tillbakablick över den svenska invandringen och över valdeltagandets utveckling i allmänhet och bland de invandrade i synnerhet. Innan vi ger oss i kast med den historiska utvecklingen bör dock några för kapitlet centrala begrepp definieras.

Begreppsförbistring

Det är lätt att gå vilse bland de olika termer som används för att beskriva den svenska integrationen och de personer som invandrat till Sverige. I tidigare studier används begreppet invandrare ofta synonymt med utländska medborgare. Det finns dock två skäl till att en sådan definition lätt leder till missförstånd. För det första behöver utländska medborgare ingalunda ha invandrat till Sverige, utan de kan mycket väl vara födda och uppväxta i Sverige. Faktum är att vid 2004 års slut var 17 procent av de utländska medborgarna födda i Sverige. För det andra har många av de personer som invandrat till Sverige sedermera erhållit svenskt medborgarskap. Endast en mindre del av de invandrade personer som finns i den svenska befolkningen är utländska medborgare, utan huvuddelen är svenska medborgare. När begreppet invandrad används i det här kapitlet avses personer som fötts utomlands. Det gäller oavsett medborgarskapsland om inte annat anges. Uttrycken utrikes född och invandrad kommer därför att användas synonymt.

I statistiken används ibland även begreppet utländsk bakgrund. Med det avses vanligen personer som antingen är utrikes födda eller är inrikes födda med två utrikes födda föräldrar (SCB 2002). Inrikes födda personer med en utrikes och en inrikes född förälder anses således ha svensk bakgrund. När det gäller sambandet mellan valdeltagande och föräldrars ursprung så visar också den officiella valstatistiken att den avgörande skillnaden är mellan dem som har någon inrikes född förälder och dem som inte har det (SCB 2003). I det här kapitlet kommer en motsvarande indelning att följas. När begreppet invandrades barn används här avses därför inrikes födda personer med två utrikes födda föräldrar.

Från utvandringsland till invandringsland

Sett i ett längre tidsperspektiv har Sverige gått från att vara ett utvandringsland till att bli ett invandringsland. Under andra halvan av 1800-talet och de första årtiondena av 1900-talet pågick en betydande utvandring till Nordamerika. Den

invandring till Sverige som fanns fram till andra världskriget var liten och bestod i huvudsak av återvändande svenskamerikaner. Det var först därefter som invandringen tog fart. Efter krigsslutet var tillväxten hög i den svenska industrin och brist på arbetskraft uppstod. Det gav upphov till en period av omfattande arbetskraftsinvandring som sträckte sig en bit in på 1970-talet. De som invandrade då kom i första hand från de övriga nordiska länderna och i andra hand från övriga Europa. Invandring från länder utanför Europa var på den tiden relativt sällsynt. Antalet utrikes födda i den svenska befolkningen mer än femdubblades under den här perioden av arbetskraftsinvandring, från 100 000 år 1945 till 538 000 år 1970.

Efter 1970 började invandringen ändra karaktär; arbetskraftsinvandringen minskade successivt samtidigt som flykting- och anhöriginvandringen tilltog. En stor del av invandringen kom att bestå av personer som flydde krig och förtryck i Asien och Sydamerika. Under slutet av 1980-talet var invandringen omfattande från länder som Iran, Chile, Libanon, Polen och Turkiet. Det forna Jugoslaviens sammanbrott och de svåra konflikter som uppstod i samband med det medförde att ett stort antal människor flydde till Sverige under 1990-talets början.

Det finns i dag 1,1 miljoner utrikes födda personer i Sverige, vilket motsvarar 12 procent av den svenska befolkningen. Antalet invandrade har ökat med en miljon personer sedan andra världskrigets slut. Det är således en markant ökning under en relativt sett kort tid som har medfört att de invandrade blivit en stor grupp i samhället. Det är dock värt att poängtera att även om de invandrade har det gemensamt att de är bosatta i ett annat land än de föddes i, så finns stora skillnader inom den gruppen vad gäller såväl ursprung som skäl till att man sökt sig till Sverige. Ytterligare skillnader ligger i att sysselsättningen var hög bland de personer som kom till Sverige under perioden av arbetskraftsinvandringen, och de personer som då kom bosatte sig ofta i bruks- och industriorter. De personer som invandrat till Sverige under de senaste decenniernas flykting- och anhöriginvandring har i hög grad bosatt sig i storstadsområden, och de har haft svårt att etablera sig på arbetsmarknaden (Nilsson 2004). De invandrade är således i flera avseenden en heterogen grupp och även om det inte alltid är möjligt att i statistiken göra relevanta indelningar, så är det viktigt att åtminstone hålla det förhållandet i åtanke när olika slutsatser dras.

En vidgad rösträtt

Den allmänna och lika rösträttens införande i Sverige brukar dateras till år 1921. Det var då som denna för demokratin grundläggande princip för första gången tillämpades vid val till riksdagens andra kammare. I jämförelse med tidigare val bestod den stora förändringen i att även kvinnor fick rösträtt och att väljarkåren därmed i ett slag fördubblades. Vid val till kommunfullmäktige hade dock allmän och lika rösträtt redan tillämpats sedan 1919 års val. Vissa diskvalifikations-

grunder fanns dock kvar även efter dessa årtal, exempelvis fick inte personer omhändertagna av den allmänna fattigvården rösträtt förrän betydligt senare. Under de år som följt har rösträtten successivt utökats, bland annat genom att rösträttsåldern vid ett flertal tillfällen sänkts. Till de mer påtagliga förändringarna i rösträttskriterierna hör beslutet om att även låta utländska medborgare få rösta vid val till kommun- och landstingsfullmäktige. Från och med 1976 års val har utländska medborgare kunnat rösta i dessa val om de på valdagen varit folkbokförda i Sverige i minst 3 år. Före reformens genomförande bestod den enda möjligheten för invandrade personer att få rösta i allmänna val i att först erhålla svenskt medborgarskap. I samband med 1998 års val lindrades kraven ytterligare genom att medborgare i andra EU-länder, Island och Norge endast behöver vara folkbokförda i Sverige för att vara röstberättigade.

Beslutet om kommunal rösträtt för utländska medborgare skedde efter en debatt som tog fart under slutet av 1960-talet. Inledningsvis var förslaget politiskt omstritt, men när reformen väl genomfördes stod alla partier bakom den. Även om det fanns vissa invandrargrupper som var aktiva i debatten kan det inte sägas att införandet av rösträtt för utländska medborgare var en följd av att de själva begärt det (Hammar 1979:35). Det fanns dock andra, mer oväntade, aktörer som engagerade sig i frågan. Den finska regeringen begärde i början av 1970-talet att Nordiska rådet skulle behandla frågan om utländska medborgares rösträtt, vilket ledde till att utredningar tillsattes. Frågan följdes även upp då Finlands president Kekkonen höll tal i samband med att han besökte Stockholm i början av 1974 (Hammar 1979:32–34). Att en stat på det viset engagerar sig i sina utvandrade medborgares möjligheter till politisk påverkan i främmande land måste betraktas som mycket ovanligt. Även om det i det här fallet inte förefaller ha haft någon avgörande inverkan på det beslut som sedermera fattades, är det inte orimligt att tro att det åtminstone kan ha skyndat på processen något.

Införandet av rösträtt även för utländska medborgare var något internationellt sett unikt. Visserligen fanns det redan tidigare ett antal länder där utländska medborgare hade rösträtt, men den förändring av rösträtten som genomfördes i Sverige skiljer sig från dessa fall. Detta genom att den inte var ett resultat av historiska omständigheter, utan en reform avsedd att nå invandringspolitiska mål (Hammar 1979, kapitel 2). De argument som framfördes till stöd för reformen hade framför allt sin utgångspunkt i kopplingen mellan rättigheter och skyldigheter, men av argumentationen framgick även en förhoppning om att reformen skulle öka de utländska medborgarnas politiska inflytande, intresse och självkänsla (se exempelvis SOU 1975:15). Även efter reformen var dock rösträtt vid riksdagsval förbehållen svenska medborgare. Debatten och utredningsarbetet var i huvudsak inriktade på den kommunala rösträtten. Att utrikes- och säkerhetspolitiken beslutas av riksdagen torde här ha spelat en inte obetydlig roll. Dessutom hade en utvidgning av rösträtten till att även gälla vid riksdagsval knappast kunnat genomföras utan en grundlagsändring. Något som inte ansågs vara nödvändigt när det gällde en förändring av rösträtten vid kommunala val.

Det svenska valdeltagandets utveckling

Efter den allmänna rösträtts införande följde en lång period av stigande valdeltagande. Visserligen steg inte valdeltagandet vid varje enskilt val, men det fanns en tydligt stigande trend fram till och med mitten av 1970-talet. I riksdagsvalet 1976 valde 91,8 procent av de röstberättigade att delta, vilket är det hittills högsta valdeltagandet. Valåret 1976 utgjorde även första tillfället då utländska medborgare fick rösta i val till kommun- och landstingsfullmäktige. Det var 60 procent av dem som valde att utnyttja det tillfället, vilket även det utgör ett rekord. Därefter har dock valdeltagandet avtagit kraftigt. Under de senaste två årtiondena har andelen röstande vid riksdagsval sjunkit med drygt 11 procentenheter, och det var med nöd och näppe som valdeltagandet år 2002 höll sig över den symboliska gränsen 80 procent. Samtidigt bör det påpekas att nedgången inte är något specifikt för Sverige, utan det finns en allmän tendens av sjunkande valdeltagande i västvärlden (IDEA 2002).

Även om det svenska valdeltagandet totalt sett ligger på en internationellt sett hög nivå, finns det sedan länge stora skillnader mellan olika samhällsgrupper. Deltagandet är betydligt lägre bland unga, ensamstående, lågutbildade och arbetslösa, medan det är högre bland äldre, sammanboende, högutbildade och sjskatta. Dessa ojämlikheter förefaller dessutom ha tilltagit i takt med att valdeltagandet sjunkit (Järnbert & Öhrvall 2003). Den nedgång i valdeltagande som skett har alltså framför allt skett i de grupper som redan tidigare deltog i mindre utsträckning. En av de grupper som röstar i mindre utsträckning är de invandrade. I riksdagsvalet 2002 röstade 67 procent av de utrikes födda, vilket kan jämföras med 83 procent av de inrikes födda.

För val längre tillbaka i tiden finns det inte några uppgifter om valdeltagandet bland utrikes födda publicerade i den officiella valstatistiken, vilket minskar möjligheten att få en uppfattning om hur utvecklingen har sett ut över tid.¹ I statistiken finns dock från och med valet 1988 uppgifter om valdeltagandet bland personer som år 1967 eller senare bytt från utländskt till svenskt medborgarskap. Det innebär att de personer som invandrat till Sverige och fått svenskt medborgarskap före år 1967 inte räknas med.² Dessutom är, som nämnts tidigare i kapitlet, inte alla utländska medborgare födda utomlands. Det betyder att alla som bytt till svenskt medborgarskap inte behöver ha invandrat till Sverige. De allra flesta av dem som erhållit svenskt medborgarskap är dock invandrade. Om vi ser till valet 2002 är det beräknade valdeltagandet ungefär lika, oavsett om vi studerar dem som bytt till svenskt medborgarskap eller dem som är utrikes födda. Vi kan därmed, på goda grunder, anta att utvecklingen av valdeltagandet bland personer som erhållit svenskt medborgar-

1 Tyvärr finns endast datamaterial från de senaste valdeltagandeundersökningarna bevarade, vilket gör att det för val längre tillbaka i tiden inte går att ta fram beräkningar efter andra indelningar än de redan publicerade.

2 Begränsningen beror på att registreringen av utländska medborgare som blivit svenska medborgare startade år 1967.

skap år 1967 eller senare ger en ganska bra bild över hur valdeltagandet bland invandrade förändrats över tid.

Hur ser då denna utveckling i valdeltagande bland personer som erhållit svenskt medborgarskap ut? En klar ökning i valdeltagande vid riksdagsvalet 1991 kan konstateras, men den uppgången förbyttes i en kraftig nedgång vid 1998 års val. Om vi ser till hela perioden 1988–2002 är nedgången i gruppen något mindre än i väljarkåren totalt sett. Ser vi däremot endast till riksdagsvalet 1994 och framåt är nedgången bland dem som bytt till svenskt medborgarskap närmare 11 procentenheter, vilket kan jämföras med en nedgång på knappt 7 procentenheter bland samtliga röstberättigade. Sett till alla röstberättigade så innebar riksdagsvalet 1998 den kraftigaste nedgången i valdeltagande sedan den allmänna rösträtten infördes, och för invandrade förefaller nedgången således ha varit än större.

Man skulle kunna tänka sig att personer som erhåller svenskt medborgarskap successivt röstar i större utsträckning i takt med att de blir mer bekanta med det svenska samhället, och att de på sikt blir mer lika infödda i det avseendet. Det skulle tala för att valdeltagandet bland dem skulle öka över tid. Samtidigt måste vi komma ihåg att de sammantaget inte utgör någon konstant grupp, utan nya personer som får svenskt medborgarskap tillkommer över tiden. Under den period av sjunkande valdeltagande som ägt rum sedan 1976 har andelen invandrade bland de röstberättigade svenska medborgarna nästintill fördubblats och uppgick vid 2002 års riksdagsval till 9 procent. Som nämnts tidigare i kapitlet skiljer sig dessutom den invandring som skett de senaste årtiondena i flera avseenden från den som skedde längre tillbaka i tiden. För att få en uppfattning om det ändå är så att valdeltagandet bland dem som fått svenskt medborgarskap över tid närmar sig det bland infödda, kan vi studera personer som blev svenska medborgare under en viss tidsperiod. Om vi koncentrerar oss till dem som fick svenskt medborgarskap mellan åren 1971 och 1980 kan vi se att skillnaden i valdeltagande mellan den gruppen och väljarkåren totalt sett minskade vid valet 1991. Sedan dess har den dock legat kvar kring 8 procentenheter.³ Det finns därmed inga tecken på att valdeltagandet bland invandrade stadigt närmar sig det bland infödda i takt med att antalet år de varit svenska medborgare ökar. Samtidigt ser vi inte heller några tecken på en ökad differens. Den ökade skillnaden i valdeltagande mellan invandrade och infödda svenska medborgare förefaller således bero på att de som invandrat till Sverige på senare tid inte röstar i samma utsträckning som övriga invandrade.

3 Jämförelsen försvåras i viss mån av att andelen yngre i gruppen av naturliga skäl blir färre med åren och som tidigare nämnts finns det ett samband mellan ålder och valdeltagande. Det är dock en förhållandevis kort tidsperiod som vi studerar här, vilket gör att det inte bör ha någon avgörande inverkan.

Stadigt sjunkande valdeltagande bland utländska medborgare

Då utländska medborgare år 1976 för första gången fick rösta i val till kommun- och landstingsfullmäktige föregicks det av en omfattande statlig informationskampanj. Informationen syftade till att ge de invandrade en beskrivning av dels hur valen rent tekniskt går till, dels hur de politiska partiernas program såg ut. Även partierna själva och de fackliga organisationerna hade speciell information riktad till dessa nya väljargrupper. I samband med valet genomfördes vissa utvärderande studier som visade att informationskampanjen var lyckad såtillvida att kunskapen om hur valet gick till nådde väl ut. När det gäller partiernas politik ökade dock framför allt kunskapen om deras positioner i rikspolitiken och inte på den lokala nivå där de utländska medborgarna hade fått rösträtt (Hammar 1979:kapitel 5 och 6).

Valdeltagande bland utländska medborgare vid premiärvalet 1976 uppgick till 60 procent, vilket var högre än de förväntningar som fanns inför valet (Hammar 1979:107). Till det höga valdeltagandet bidrog troligtvis det intresse som den utvidgade rösträtten skapade och även nämnda informationskampanjer. Dessutom utmärktes det årets riksdagsval av en dramatisk och hätsk valkampanj och ett ovanligt stort politiskt intresse i väljarkåren (Esaiasson 1990:264–270). Sedan dess har dock valdeltagandet bland utländska medborgare sjunkit vid i stort sett varje val. Vid 2002 års val till kommunfullmäktige var andelen röstande blott 35 procent. Under samma period har andelen utländska medborgare i väljarkåren ökat med ungefär en procentenhet till knappt 5 procent.

En förklaring till nedgången i valdeltagande bland utländska medborgare som förts fram på senare tid går ut på att det skett en ökning av andelen utländska medborgare som felaktigt finns med i befolkningsregistret trots att de lämnat landet (Ekberg & Nilsson 2005). Bristerna i befolkningsregistret har ökat med åren eftersom någon avstämning mot folkräkning inte gjorts sedan 1985. I och med att det registret ligger till grund för röstlängden medför dessa brister att antalet röstberättigade överskattas och att valdeltagandet därmed framstår som lägre än det egentligen är. På så vis skulle nedgången i valdeltagande bland utländska medborgare delvis vara fiktiv. När argumenten synas närmare framgår dock att dessa felaktigheter på sin höjd kan förklara en mycket begränsad del av det sjunkande valdeltagandet. Även vid ett antagande om förhållandevis stora brister i befolkningsregistret skulle det endast medföra att den faktiska nedgången i valdeltagande bland utländska medborgare skulle bli några få procentenheter mindre.⁴ Det finns därmed ingen anledning att ifrågasätta att nedgången i valdeltagande bland utländska medborgare varit markant.

4 En studie genomförd vid SCB uppskattar att överskattningen av utländska medborgare i folkbokföringen ligger i intervallet 25 000–50 000 personer (Qvist 1999). Om vi gör antagandet att överskattningen i samband med 2002 års val uppgick till 50 000 utländska medborgare, och att dessa personer skulle vara röstberättigade i samma utsträckning som övriga utländska medborgare, skulle det innebära att det faktiska valdeltagandet bland utländska medborgare skulle vara ungefär fyra procentenheter högre än det rapporterade. Dessutom finns det studier som visar att liknande brister också fanns vid valet 1976 (Hammar 1979), vilket ytterligare talar emot att nedgången i valdeltagande skulle bero på ökade brister i befolkningsregistret.

Det vi har berört hittills avser valdeltagandet bland utländska medborgare totalt sett, men det finns olikheter inom den gruppen. Bland annat finns det skillnader i valdeltagande bland de utländska medborgarna beroende på medborgarskapsland. Tyska och chilenska medborgare röstar i högre grad, medan medborgare i Jugoslavien och Polen röstar i lägre grad i svenska val. Det är dock svårt att utifrån statistiken se några tydliga mönster i det avseendet. Om vi ser till utvecklingen över tid så är skillnaderna mellan medborgare från olika länder ganska stabila, och samma sjunkande tendens återfinns hos samtliga. För medborgare i vissa länder har dock nedgången varit större än för andra. Det gäller framför allt för jugoslaviska medborgare. Den nedgången hänger förmodligen samman med den stora invandring som uppstod som en följd av kriget på Balkan i början av 1990-talet.

Samma mönster i valdeltagandet som finns bland svenska medborgare återfinns även hos utländska medborgare. Unga, ensamstående och låginkomsttagare röstar i lägre grad än äldre, gifta och höginkomsttagare. Bland utländska medborgare har dock dessa skillnader inte förändrats i någon större utsträckning över tid, utan valdeltagandet förefaller ha minskat förhållandevis jämnt i alla grupper. En skillnad som trots det har ökat är den mellan kvinnors och mäns deltagande. I valet 1976 röstade män och kvinnor i ungefär samma utsträckning bland utländska medborgare, men på senare tid röstar kvinnor i betydligt större utsträckning än män.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att utländska medborgare röstar i lägre grad än svenska medborgare, och bland svenska medborgare röstar invandrade i lägre grad än infödda. Båda dessa skillnader har dessutom ökat över tid. Valdeltagandet bland invandrade och infödda kan beskrivas mer utförligt med hjälp av olika statistiska modeller. I sådana modeller går det nämligen att ta hänsyn till att invandrade och infödda även skiljer sig åt i andra avseenden än valdeltagande. Resten av det här kapitlet kommer att ägnas åt sådana analyser.

Datamaterial och statistisk metod

Det datamaterial som kommer att ligga till grund för de analyser som genomförs i det här kapitlet kommer från den valdeltagandeundersökning som SCB genomförde i samband med 2002 års val. Motsvarande undersökningar har genomförts sedan rösträttsreformen år 1909. För att få fram uppgifter om valdeltagande används inte intervjusvar, utan det faktiska valdeltagandet hämtas in från röstlängderna. I undersökningarnas barndom genomfördes de i form av totalundersökningar, men från och med 1940-talet baseras de på urval av de röstberättigade. Sedan valet 1964 används urval från SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) för att på så vis få uppgifter om exempelvis sysselsättning och facklig tillhörighet. Dessutom används uppgifter från register för att ta fram

olika bakgrundsvariabler, som exempelvis utbildning, inkomst och utländsk bakgrund. Urvalet kompletteras med ett tilläggsurval bestående av äldre personer i åldersgrupper som inte ingår i arbetskraftsundersökningarna. Dessutom görs ett speciellt urval bestående av utländska medborgare. Totalt sett uppgår datamaterialet till närmare 70 000 individer av vilka 28 000 är utländska medborgare. Eftersom materialet baseras på ett komplext urval kommer vikter att användas i de statistiska modellerna, och den statistiska osäkerhet som presenteras i modellerna är skattad med hänsyn till urvalsdesignen.

En del av de modeller som presenteras i det här kapitlet kommer att baseras på hela nämnda datamaterial. I dessa modeller kommer endast variabler från register att användas, vilket innebär att något problem med bortfall inte föreligger. På så vis kan olika variablers samband med valdeltagande studeras utan att det finns någon risk för snedvridande effekter på grund av bortfall. Övriga modeller kommer att utnyttja information som inhämtats från arbetskraftundersökningarna. Det medför att materialet då begränsas till svenska medborgare under 75 år. Eftersom det finns ett visst bortfall i arbetskraftundersökningarna innebär det att dessa modeller endast kommer att baseras på de svarande. Detta bortfall uppgår till ungefär 16 procent. För att motverka eventuella snedvridande effekter har materialet i de fallen viktats om för att ta hänsyn till bortfallet. Eftersom alla registervariabler finns tillgängliga, även för dem som inte svarat, finns möjligheten att jämföra resultat från modeller som innehåller dessa variabler för svarande respektive samtliga. Sådana jämförelser visar att modellerna ger i stort sett identiska resultat. Det gör att vi med goda skäl vågar gå vidare och göra analyser av även det materialet.

Det som här skall studeras är valdeltagande, vilket innebär att den beroende variabeln i de statistiska modeller som blir aktuella är om respektive person i materialet har röstat eller inte. Eftersom den beroende variabeln således är en dikotom variabel är sambandet mellan det som skall förklaras och de variabler som skall förklara inte linjärt. Det medför att vi inte kan använda oss av vanlig linjär regression, utan valet av metod faller istället på logistisk regression. Vid logistisk regression är resultatet svårare att tolka än vid vanlig linjär regression. Svårigheten ligger i att en viss förändring av en förklarande variabel leder till olika sannolikhet för de olika utfallen på den beroende variabeln beroende på vad de övriga förklarande variablerna antar för värde. Exempelvis innebär det att om vi jämför skillnaden mellan mäns och kvinnors sannolikhet att rösta i en logistisk modell där även variablerna utbildning och inkomst ingår, så kan storleken på den skillnaden vara olika vid olika utbildnings- och inkomstnivåer. För att ändå kunna jämföra förklarande variablers effekter kan man utgå från oddskvoter, vilka har konstanta värden oavsett övriga variabler. Oddskvoter är multiplikativa koefficienter, vilket innebär att oddskvoter över 1 motsvarar en positiv effekt, och omvänt motsvarar oddskvoter under 1 en negativ effekt. För att jämföra storleken på positiva och negativa oddskvoters effekt kan inversen av den negativa kvoten tas, eller vice versa. Eftersom oddskvoter kan vara svåra att

ta till sig kommer även olika exempel att ges för att underlätta tolkningen av resultaten (för mer information kring logistisk regression, se exempelvis Hosmer & Lemeshow 2000).

Invandrades valdeltagande

Vi har tidigare i kapitlet konstaterat att invandrade röstar i lägre grad än inrikes födda. Det finns även skillnader mellan invandrade och infödda i andra avseenden än valdeltagande. Exempelvis har invandrade lägre inkomster och är i större utsträckning arbetslösa än infödda (SCB 2005). Vidare vet vi även att inkomst och sysselsättning samvarierar med valdeltagande (SCB 2003). Det innebär att det finns en möjlighet att skillnaden i valdeltagande mellan invandrade och infödda beror på andra skillnader mellan dessa grupper. För att kunna bedöma om så är fallet krävs att vi använder statistiska modeller där flera variabler studeras samtidigt. Det är sådana analyser vi nu skall ge oss i kast med.

Det val som vi här kommer att studera är 2002 års val till kommunfullmäktige. I tabell 4.1 presenteras resultat från ett antal statistiska modeller där olika variabelers samband med valdeltagande beräknats. Några variabler förtjänar lite utförligare förklaring. Vi vet från valstatistiken att valdeltagandet är högre hos äldre personer än hos yngre personer, men det gäller bara till en viss gräns. Ser man till de allra äldsta sjunker valdeltagandet med åren. För att ta hänsyn till detta samband finns både ålder och den kvadrerade åldern med i modellerna. Vidare kan ålder, liksom inkomst, anta en mängd olika värden. Det gör att oddskvoterna för dessa variabler är lite mer svårtolkade. I de analyser som vi gör här är dock det av underordnad betydelse då vi framför allt är intresserade av sambandet mellan invandrarskap och valdeltagande. Vi vet dock att ålder och inkomst påverkar valdeltagandet och för att kontrollera att de resultat vi kommer fram till inte beror på skillnader i dessa variabler ingår de i modellerna. De andra variablerna är klassindelade där den kategori som är referenskategori har oddskvoten 1. För övriga kategorier innebär en oddskvot under 1 att sannolikheten att rösta är lägre för den kategorin än för referenskategorin. En oddskvot över 1 innebär att sannolikheten är högre.

I första kolumnen i tabell 4.1 presenteras oddskvoterna vid bivariata regressioner, det vill säga när respektive variabel är den enda förklarande variabeln utan kontroll för någon annan variabel. Sambanden mellan de olika variablerna och valdeltagande går i förväntad riktning. Kvinnor röstar i högre grad än män, och gifta röstar i högre grad än de som inte är gifta. Vidare leder högre inkomst till högre valdeltagande, och ålder har det tidigare beskrivna sambandet med ett stigande valdeltagande till en viss ålder. När det gäller invandrade har de oddskvoten 0,29 i förhållande till infödda i den bivariata modellen. Det innebär att invandrade röstar i avsevärt lägre grad än infödda.

Tabell 4.1 Modeller över valdeltagandet vid kommunfullmäktigevalen 2002, samtliga röstberättigade. Oddskvoter från logistisk regression

Variabel	Kategorier	Bivariat Oddskvot	Modell 1 Oddskvot	Modell 2 Oddskvot	Modell 3 Oddskvot
Kön	<i>Kvinna</i>	1	1	1	1
	<i>Man</i>	0,93**	0,74**	0,75**	0,75**
Ålder		1,01**	1,04**	1,05**	1,05**
Ålder ¹		1,00*	1,00**	1,00**	1,00**
Inkomst i 1000-tals kronor		1,004**	1,003**	1,003**	1,003**
Inrikes/utrikes född	<i>Inrikes född</i>	1	1	1	-
	<i>Utrikes född</i>	0,29**	0,28**	0,45**	-
Födelseland	<i>Sverige</i>	1	-	-	1
	<i>Västeuropa o Nordamerika</i>	0,32**	-	-	0,57**
	<i>Östeuropa</i>	0,25**	-	-	0,33**
	<i>Övriga världen</i>	0,29**	-	-	0,45**
Civilstånd	<i>Ej gift</i>	1	1	1	1
	<i>Gift</i>	2,61**	2,34**	2,39**	2,42**
Medborgarskapsland	<i>Sverige</i>	1	-	1	1
	<i>Övriga länder</i>	0,13**	-	0,23**	0,21**
Pseudo-R ²		-	0,10	0,11	0,11

Kommentar: * innebär att oddskvoten är signifikant i förhållande till referenskategorierna på 0,05-nivån, medan ** innebär att oddskvoten är signifikant på 0,01-nivån. Samtliga i tabell 4.1 presenterade modeller baseras på 69 048 observationer utan bortfall. Med inkomst avses summan av sammanräknad förvärvsinkomst, sjöinkomst och överskott av kapital (år 2000 enligt taxeringen 2001). Till gifta räknas även registrerade partners. Personer som tidigare varit gifta men inte är det längre räknas till gruppen ej gifta. För mer information om variablerna, se *Valdeltagandet vid valet 2002* (SCB 2003). Pseudo-R² (benämns även Likelihood-ratio index eller McFadden's R²) beräknas som $1 - LL_m / LL_0$, där LL_m motsvarar modellens log likelihood och LL_0 motsvarar log likelihood för en modell med endast intercept. Måttet kan anta värden mellan 0 och 1 (den kan dock inte nå 1). Det går inte att tolka på samma sätt som R² vid linjär regression (OLS), utan bra modeller kan ha ett lågt Pseudo-R². Det kan däremot användas för att jämföra olika modeller anpassade till samma datamaterial (se även Hosmer & Lemeshow 2000).

I modell 1 ingår, förutom variabeln som avser om personen är invandrad eller inte, även kön, ålder, inkomst och civilstånd. Det innebär att vi tar hänsyn till eventuella skillnader mellan invandrade och övriga med avseende på dessa variabler. Det framgår av modellen att när vi tar sådan hänsyn minskar inte skillnaden i valdeltagande mellan invandrade och infödda, utan den till och med ökar

något. Visserligen minskar skillnaden något när hänsyn till inkomst tas, men den minskningen motverkas när även civilstånd tas med i modellen.

Förutom tidigare nämnda variabler ingår i modell 2 även en variabel som avser om personerna som studeras är utländska medborgare eller inte. Oddskvoten för invandrades röstning i förhållande till inföddas stiger från 0,28 i modell 1 till 0,45 i modell 2. Det innebär att oddset för att en infödd person skall rösta är 3,6 gånger oddset för att en invandrad person skall rösta i modell 1. När vi sedan i modell 2 kontrollerar för medborgarskap minskar skillnaden och oddset för att en infödd skall rösta är då 2,2 gånger högre än motsvarande odds för en invandrad. Med andra ord minskar skillnaden i valdeltagande mellan invandrade och infödda när vi tar hänsyn till medborgarskap, men även då sådan hänsyn tas kvarstår en markant skillnad.

I hopp om att underlätta förståelsen av resultaten i modell 2 kan vi istället för att tala i termer av oddskvoter använda oss av några exempel för att beskriva olika sannolikheter för att rösta. Låt oss utgå från en kvinna som är 40 år, gift och har en inkomst som motsvarar genomsnittet bland kvinnor i befolkningen. Om vi antar att denna kvinna är svensk medborgare och född i Sverige är sannolikheten för att hon skulle rösta enligt modellen 91 procent. Med andra ord skulle 91 procent av de kvinnor som delar de egenskaperna rösta. Om vi istället antar att hon är invandrad svensk medborgare sjunker den sannolikheten till 82 procent. Går vi vidare och antar att hon är både invandrad och utländsk medborgare sjunker sannolikheten ytterligare till 51 procent. Beroende på vilka antaganden vi gör när det gäller variablerna kön, ålder, inkomst och civilstånd så förändras dessa sannolikheter. Om vi istället skulle anta att kvinnan i exemplet är ogift så ökar skillnaden i valdeltagande mellan om hon skulle vara invandrad eller infödd från 9 till 16 procentenheter. Skillnaderna är även större bland personer med lägre inkomster än bland personer med högre. Samma mönster återfinns dock hela tiden. Valdeltagandet är klart lägre bland invandrade svenska medborgare än bland infödda, och bland invandrade utländska medborgare är det jämförelsevis mycket lågt.

I exemplet med kvinnan ovan var sannolikheten för henne att rösta 9 procentenheter högre om hon var infödd än om hon var invandrad. Det gällde när vi kontrollerade för medborgarskap. Om vi använder oss av samma exempel men istället använder oss av modell 1, och därmed inte tar hänsyn till medborgarskap, är den skillnaden istället 19 procentenheter. I Sven Oskarssons studie försvann sambandet mellan invandrarskap och valdeltagande vid kontroll för medborgarskap (Oskarsson 2003:53). De resultat vi här kommit fram till innebär visserligen att det sambandet tydligt minskar då sådan hänsyn tas, men trots detta kvarstår en tydlig skillnad i valdeltagande mellan invandrade och infödda även vid kontroll för medborgarskap. Det är en slutsats som ligger närmare den som Per Adman och Per Strömblad nådde fram till i sin studie (Adman & Strömblad 2000:46).

Vad ligger då bakom skillnaden i valdeltagande mellan invandrade med

svenskt respektive utländskt medborgarskap? Det är framför allt två förklaringar som brukar lyftas fram i litteraturen. Den första tar sin utgångspunkt i att utländska medborgare inte får rösta i riksdagsval. Fokus i den politiska debatten och mediebevakningen ligger vanligtvis på dessa val, och de kommunala valen spelar en mer undanskymd roll. Förklaringen skulle då vara att utländska medborgare inte tycker att det är värt att rösta när de inte får rösta i det val som tillmäts störst betydelse. Det är en argumentationslinje som även får stöd av intervjuer som genomförts med utländska medborgare (Hammar 1979:109). Den andra förklaringen som brukar föras fram bygger på att de invandrade som erhållit svenskt medborgarskap har starkare koppling till Sverige och därmed också större intresse av att delta politiskt. För den förklaringen talar att tidigare studier har visat att det finns ett starkt samband mellan avsikt att stanna i Sverige och valdeltagande bland utländska medborgare (Hammar 1979:129–31). Det förefaller därmed finnas visst stöd för båda dessa förklaringar, och det är inget som säger att de båda inte kan vara giltiga. För att avgöra om så är fallet krävs dock ett annat datamaterial än det vi har tillgång till här.

Som beskrivits tidigare i kapitlet är de invandrade inte någon homogen grupp, utan det finns stora skillnader bland annat vad gäller födelseland och skäl till att man sökt sig till Sverige. För att ge en lite mer detaljerad beskrivning kan de invandrade delas upp i olika grupper efter var de är födda, vilket har gjorts i modell 3. Resultaten visar att invandrade från Västeuropa och Nordamerika utgör den grupp som röstar i högst grad. Det är personer som utvandrat från stabila demokratier och de har med största sannolikhet inte kommit till Sverige för att fly undan krig eller oroligheter. Det kan tänkas att de därigenom har lättare att komma in i det svenska samhället och intressera sig politiskt. Bland invandrade från andra delar av världen är valdeltagandet lägre. Invandrade från Östeuropa är den grupp av de här redovisade som röstar i lägst grad. Valdeltagandet bland invandrade från andra delar av världen än Europa eller Nordamerika ligger däremellan. Det är framför allt invandrade från Sydamerika som drar upp valdeltagandet i den gruppen. Vi kan alltså se att det finns skillnader i valdeltagande bland invandrade beroende på varifrån de kommer och att de skillnaderna även gäller då vi tar hänsyn till en rad bakgrundsvariabler. Även om det finns variationer i valdeltagande efter de invandrades födelseland är det dock värt att poängtera att de invandrade i samtliga av dessa grupper röstar i betydligt lägre grad än infödda.

Efter att ha konstaterat dessa skillnader i valdeltagande finns det anledning att gå vidare. En fråga som kvarstår är huruvida det bland svenska medborgare födda i Sverige finns någon skillnad i valdeltagande beroende på om föräldrarna är invandrade eller inte.

Nästa generation

Andelen invandrade i den svenska befolkningen har, som beskrivits tidigare i kapitlet, ökat markant under de senaste 50 åren. Det har medfört att även andelen barn till invandrade har ökat. De utgör i dag 4 procent av den svenska befolkningen, och allt talar för att den andelen kommer att fortsätta öka framöver. När det gäller invandrade har vi kunnat konstatera att valdeltagandet är lägre än bland infödda. Frågan är om det går vidare även i nästa generation. Tidigare forskning visar att familjen fyller en viktig roll när det gäller att förklara politiskt deltagande (Verba m fl 1995:kapitel 15). Det skulle kunna innebära att de invandrades lägre valdeltagande går i arv till nästa generation. Samtidigt har barn till invandrade växt upp i Sverige och gått i svenska skolor, vilket borde göra att de befinner sig i en annan situation än sina föräldrar. Om det skulle vara så att röstandet inte bara är lägre bland invandrade än bland infödda, utan även lägre bland invandrades barn än bland övriga infödda innebär det att den politiska ojämlikheten är än större. I syfte att avgöra om så är fallet kommer vi att använda oss av statistiska modeller som liknar dem som presenterats tidigare i kapitlet. I syfte att renodla jämförelsen kommer vi att begränsa oss till svenska medborgare. Det innebär att vi även har möjlighet att ta hänsyn till utbildning och sysselsättning i de statistiska modellerna. För att kunna utnyttja dessa variabler måste vi dock begränsa oss till personer under 75 år.⁵

I tabell 4.2 presenteras resultaten av de olika modellerna. I tabellens första kolumn redovisas oddskvoterna när respektive variablers samband med valdeltagande studeras bivariat. De samband som kan konstateras är de förväntade och liknar dem vi sett tidigare i kapitlet. Kvinnor röstar i högre grad än män och sammanboende i högre grad än ensamstående. Högre ålder, inkomst eller utbildning innebär också högre valdeltagande. Vidare röstar arbetslösa i mindre utsträckning än sysselsatta.

När det gäller de invandrades barn så har de en oddskvot som uppgår till endast 0,41. Det innebär att valdeltagandet i den gruppen är mycket lägre än bland inrikes födda med åtminstone en infödd förälder, vilket är referenskategori. Det är en nästintill lika låg oddskvot som invandrade har när de jämförs mot samma referenskategori (0,40). Om vi inte tar hänsyn till andra variabler är alltså valdeltagandet lika lågt bland invandrades barn som bland invandrade. Det är dock en hög andel unga bland de invandrades barn och vi vet att unga ofta röstar i lägre grad än äldre. Det kan därför tänkas att en del av skillnaden i valdeltagande beror på dessa ålderskillnader. När vi i modell 4 kontrollerar för

5 Eftersom vi i analyserna här begränsar oss till personer upp till 75 år finns inte samma avtagande i valdeltagande för de allra äldsta som fanns i de modeller som presenterades tidigare i kapitlet. Därför har inte den kvadrerade åldern tagits med i modellerna som redovisas i tabell 4.2. Det finns ytterligare en skillnad värd att nämna. I modellerna i tabell 4.1 görs en uppdelning i civilstånd efter gifta (inklusive registrerade partners) och inte gifta. Genom att ytterligare information finns tillgänglig i det material som ligger till grund för modellerna i tabell 4.2 har variabeln civilstånd där delats upp i kategorierna sammanboende och inte sammanboende, vilket bättre förklarar valdeltagande (se SCB 2003).

Tabell 4.2 Modeller över valdeltagandet vid kommunfullmäktigevalen 2002, svenska medborgare 18–74 år. Oddskvoter från logistisk regression

Variabel	Värden	Bivariat	Modell 4	Modell 5	Modell 6
		Oddskvot	Oddskvot	Oddskvot	Oddskvot
Kön	<i>Kvinna</i>	1	1	1	1
	<i>Man</i>	0,79**	0,71**	0,78**	0,78**
Ålder		1,03**	1,02**	1,02**	1,02**
Inkomst i 1000-tals kronor		1,004**	1,002**	1,001**	1,001**
Bakgrund	<i>Inrikes född med 1 eller 2 inrikes födda föräldrar</i>	1	1	1	1
	<i>Inrikes född med 2 utrikes födda föräldrar</i>	0,41**	0,54**	0,55**	0,55**
	<i>Utrikes född</i>	0,40**	0,40**	0,40**	0,41**
Civilstånd	<i>Ej sambo</i>	1	1	1	1
	<i>Sambo</i>	2,74**	2,12**	2,05**	2,02**
Utbildning	<i>Förgymnasial</i>	1	-	1	1
	<i>Gymnasial</i>	1,37**	-	1,33**	1,31**
	<i>Eftergymnasial</i>	3,52**	-	3,16**	3,11**
Sysselsättning	<i>Sysselsatt</i>	1	-	-	1
	<i>Arbetslös</i>	0,48**	-	-	0,82*
	<i>Ej i arbetskraften</i>	0,70**	-	-	0,89**
Pseudo-R ²		-	0,08	0,10	0,10

Kommentar: * innebär att oddskvoten är signifikant i förhållande till referenskategori på 0,05-nivån, medan ** innebär att skillnaden är signifikant på 0,01-nivån. Samtliga modeller i tabell 4.2 baseras på 33 379 observationer. Kategorin ”ej i arbetskraften” är en sammanslagning av skilda grupper vilket gör att den oddskvoten är svår att tolka. För förklaring av Pseudo-R², se tabell 4.1.

kön, ålder, inkomst och civilstånd förändras också sambanden något. Framför allt minskar skillnaden i valdeltagande mellan invandrades barn och övriga infödda. Det är dock en markant skillnad som kvarstår.

I modell 5 ingår förutom nämnda variabler även utbildning. Det framgår av modellen att valdeltagandet skiljer sig kraftigt beroende på personernas utbildningsnivå, men trots detta minskar skillnaden i valdeltagande mellan invandrades barn och övriga infödda endast marginellt när hänsyn till utbildning tas.

Inte heller när vi i modell 6 går ett steg vidare och kontrollerar för sysselsättning minskar skillnaden nämnvärt.

För att uttrycka resultaten av modell 6 i form av sannolikheter kan vi använda oss av några exempel. Låt oss tänka oss en kvinna som är 30 år, ensamstående, sysselsatt, med gymnasieutbildning och har en inkomst som motsvarar genomsnittet bland kvinnor. Vidare antar vi att hon är född i Sverige och har två föräldrar som också är infödda. Enligt modell 6 är den förväntade sannolikheten att hon röstar 72 procent. Om vi istället antar att hon är infödd men har två invandrade föräldrar sjunker den sannolikheten till 59 procent. Det är således en betydande skillnad i valdeltagande mellan invandrades barn och övriga infödda. Om vi går vidare och antar att kvinnan i exemplet är invandrad sjunker sannolikheten att hon skulle rösta ytterligare, till endast 51 procent. Dessa skillnader varierar beroende på övriga variabler i modellen. Framför allt är skillnaderna mindre bland höginkomsttagare, högutbildade och sammanboende. Oavsett vilka antaganden vi gör kvarstår dock en betydande skillnad i valdeltagande mellan barn till invandrade personer och övriga inrikes födda. Det är ett resultat som skiljer sig från vad Per Adman och Per Strömblad kom fram till i sin studie; där kunde inte några sådana skillnader konstateras (Adman & Strömblad 2000:31).

Slutsatser

I det här kapitlet har vi sett att det finns betydande skillnader i valdeltagande mellan olika grupper i samhället, och de skillnaderna har dessutom i de flesta fall tilltagit på senare tid. När det gäller invandrade personer har vi kunnat konstatera att de röstar i betydligt lägre grad än infödda personer. Invandrade med utländskt medborgarskap röstar i än lägre grad än invandrade med svenskt medborgarskap. När de utländska medborgarna fick rösträtt i kommunala val var målsättningen att öka det politiska intresset bland dem. Det mycket låga och dessutom kontinuerligt sjunkande valdeltagandet i den gruppen måste ses som ett tecken på att den målsättningen inte infriats.

Som nämnts tidigare i kapitlet har Sven Oskarsson kommit fram till att skillnaden i valdeltagande mellan invandrade och inrikes födda försvann vid kontroll för om personerna är utländska medborgare eller inte (Oskarsson 2003). När vi här genom statistiska modeller har studerat invandrades och inföddas röstning kommer vi till en annan slutsats. Visserligen minskar skillnaden när olika variabler plockas in i modellerna. Det gäller framför allt när vi tar hänsyn till om personerna är svenska medborgare eller inte, men en klar skillnad i valdeltagande mellan invandrade och infödda kvarstår även då. Det är ett resultat som ligger närmare de slutsatser som Per Adman och Per Strömblad kom fram till i sin studie (Adman & Strömblad 2000).

Vi har även gått vidare och studerat om invandrades barn röstar i mindre utsträckning än övriga infödda. Någon skillnad i det avseendet kunde inte Adman och Strömblad påvisa i sin studie (Adman & Strömblad 2000:29–31). Här har vi dock kunnat konstatera en markant skillnad, och det gäller även då vi begränsar oss till svenska medborgare och tar hänsyn till en rad andra variabler. Mot bakgrund av att invandrades barn är personer som är födda i Sverige och uppväxta i det svenska samhället är ett lägre valdeltagande bland dem än bland övriga infödda särskilt oroande.

De resultat som kommit fram genom de analyser som gjorts i det här kapitlet skiljer sig alltså från resultat som framkommit i tidigare studier med liknande upplägg. Materialet som har använts här är i det närmaste unikt vad gäller storlek och kvalitet. Det finns anledning att tro att skillnader i dessa avseenden kan ha bidragit till de olika resultaten. Vi har konstaterat att invandrade och även deras barn röstar i lägre grad än personer med svensk bakgrund, och det gäller även då vi tar hänsyn till att dessa grupper skiljer sig åt i en rad olika avseenden. För att kunna närmare förklara dessa olikheter krävs ytterligare forskning. En förutsättning för sådan forskning är ett rikare datamaterial med mer ingående uppgifter. Det krävs även att ett sådant material har tillräckligt många svarande i de grupper som studeras. Som det här kapitlet har visat är det annars lätt att komma fram till slutsatser som inte kan bekräftas då ett större material nyttjas.